

REDATELJ KOJI SE USPJEŠNO VRATIO KORJENIMA

Igrani filmovi Tomislava Radića - Feljton *Hrvatski film, novinska kritika i društvo u 21. stoljeću* (12.)

Pokojni veteran **Tomislav Radić** (1940-2015) nakon slabo

ocijenjenog *Holdinga* (2001.) doživio je velike pohvale kritike za filmove *Što je Iva snimila...* i *Kotlovina*, koji su bili i pobjednici Pule, dok je nešto slabije prihvaćen film *Tri priče o nespavanju*. Odnos kritike prema Radiću sličan je onome prema Schmidtu – cijene se njihovi debitantski filmovi (*Živa istina*, *Timon*), dok su loše prošli filmovi devedesetih (*Luka* i *Anđele moj dragi*), a nakon mlakog početka stoljeća (*Holdin*) slijedi recepcijski obrat - Radić postaje jednim od favorita hrvatske kritike.

Kad se *Holdin* (2001.) pojavio na Pulskom festivalu, kao jedini od šest filmova koji je već bio u kinodistribuciji, došao je s reputacijom filma kojeg su kritičari *pokopali*. Jurica Pavičić u *Jutarnjem* ocijenio ga je osrednjim, navodeći da je to film koji je doduše nesigurno i nekomedioografski režiran, ali koji ima zanimljiv i zabavan scenarij, atmosferu, živost i nekoliko izvrsnih glumačkih minijatura. Andrea Radak u *Slobodnoj* opisuje film kao socijalno kritičku komediju koja tipizira lik vječno infantilnog i ovisnog Hrvata, izražavajući nadu da hrvatska kinematografija ubuduće neće razbacivati novac na ovakve projekte.

Povodom filma *Što je Iva snimila* 21.listopada 2003. (2005.) kritika je ocijenila da Radić dobro funkcioniра otkad se povukao na poziciju niskobudžetnog eksperimentatora te da je prvi put nakon silnih

desetljeća snimio dobar film. Jurica Pavičić u *Jutarnjem* navodi da je to prvi hrvatski dogma-film, koji se sastoji isključivo od materijala koji je 15-godišnja naslovna junakinja snimila novopoklonjenom kamerom na dan svog rođendana. Operirajući

s takvim rudimentarnim stilskim sredstvima, Radić je uspio uvjerljivo prikazati oportunizam, ispraznost i sluganstvo nove hrvatske poslovno-kolonijalne elite.

Jakov Kosanović u *Slobodnoj* ocijenio je da je film osvježenje u odnosu na ono što u posljednje vrijeme radi starija redateljska generacija u Hrvatskoj i da je kao socijalna drama prilično drsko odcijepljen od ostatka društvenog konteksta, što je rezultiralo izravnim, vitalnim i nerijetko duhovitim filmom. Cjelokupna perspektiva filma zapravo je kontinuirani objektivni kadar, a film uvelike podsjeća na filmove koje smo posljednjih godina uvozili iz Danske - naizgled nepeglanu, spontanu, bitno neurotičnu kinematografiju.

Josip Jurčić u *Večernjem* ističe da se premijera zgodno spojila s hrvatskim približavanjem EU, jer će samo nekoliko dana nakon početka pregovora u kinima biti priča o poslovnom čovjeku koji sve u obitelji podređuje ugađanju partneru iz inozemstva. Dobili smo film koji u devedesetak minuta precizno secira niz problema hrvatske svakodnevice: negativnosti patrijarhalne obitelji, podijeljenost na lijeve i desne, ulagivački mentalitet prema strancima, ali sve uz veliku dozu gorko-slatke životnosti i odlično provučenu humorističnu crtu.

Film *Tri priče o nespavanju* (2008.) dobio je osrednje ocijene, pri čemu ga je najslabijim ocjenila *Slobodna Dalmacija* (Vesna Laušić), a najboljim Nenad Polimac u *Jutarnjem listu*.

Polimac kaže da su sličice iz zamišljenog života za Radića sirovina koju podastire pred publiku i nimalo se ne trudi ušminkati ih, a smisao cjeline je u trajnom osjećaju neugode koji vlada između ljudi. Radić je peglao ovakav postupak još od svog prvijenca, no nikad se nije odlučio na ovako radikalnu strukturu. Film je po mnogočemu njegovo najhrabrije ostvarenje. Radića zanimaju isključivo temeljna egzistencijalna stanja i pokušava ih dočarati filmskim sredstvima koja su mu na raspolaganju, i to mu je uspjelo upravo impresivno. Film je važno ostvarenje nove hrvatske kinematografije i poklonici modernog filmskog postupka kad-tad će ga prepoznati bez obzira na to odakle dolaze, smatra Polimac.

Jurica Pavičić u istom listu (prilikom pulske premijere) prepoznaje utjecaje filma koji se odvija tijekom jedne noći u tri stana na dva kraja Europe. Radić se latio dramaturgije spojenih posuda koju su popularizirali Arriaga i

Inarritu. Tako je sada usvojio utjecaj *babelizacije*, pa bar za jednog našeg redatelja imamo dojam da ide u kino. No, smatra da se situacije doimaju prije skicirane nego razvijene, osobito u srednjem, španjolskom dijelu filma, gdje je bračni sukob pun općih mjesta i nalik telenoveli. Čini se da je Radiću nedostajao minuciozni skript-doktorski rad Ognjena Sviličića koji bi kao u *Ivi* povezoao obećavajuće ideje u doručeno tkivo, zaključuje Pavičić.

Janko Heidl u *Večernjem* navodi da se minimalistički ugođen film u dugim i mirnim kadrovima usmjerava na gotovo voajerističko špijuniranje manje-više uobičajenih, ali ipak bizarnih trenutaka u životima protagonista, trenutaka intime o kojima se gotovo nikada ne govori izvan svoja četiri zida. Vesna Pažin Laušić u *Slobodnoj* navodi da iako film odlikuje dobro snimateljsko rješenje, kamera doslovno izaziva mučninu kod gledatelja i upućuje na činjenicu da ni redatelj ni glumci češće nisu nego što jesu uspjeli do kraja oživotvoriti nepodnošljivu lakoću postojanja.

Unisono pohvalne kritike dobiva Radićev posljednji film *Kotlovina* (2011).

Marko Njegić u *Slobodnoj* navodi da se staromodna licemjernost i moderna nervoza izmjenjuju s političkim

vokabularom o antihrvatskoj uroti i ulasku u EU. Redatelj je tu na domaćem terenu, skidajući maske i secirajući tkivo pripadnika (malo)građanskog društva. Film je sastavljen od više likova i njihovih priča koje se paralelnim radnjama sjedinjuju u jednu cjelovitu, disfunkcionalnu obiteljsku mikro-dinamiku s ciljem definiranja Hrvatske na makro-planu, a začinjen je interakcijom humora i drame, s pokojom kapi politike.

Jurica Pavičić u *Jutarnjem* navodi da Radićevi filmovi sjajno seciraju i ironiziraju *Danke Deutschland* i *mi-smo-uvijek-bili-Europa* mentalitet. Po žanrovskoj osnovi buržoaski, ladanjski film na jednoj razini, on je posveta hrvatskom malograđanstvu s njegovim obiteljskim i prehrambenim ritualima, odojcima i kletima. Na drugoj, Radić tu *petit bourgeoisie* pokazuje kao svadljivu, prijetvornu i uvijek pripravnu na sitno izdajstvo.

Arsen Oremović u *Večernjem* navodi da Radić majstorski vodi gomilu likova, ocrtavajući razne karaktere iz okoline svih nas, stvarajući sigurno najsuvisljiji i najcjelovitiji film, fenomenalno glumljen.

Nenad Polimac u *Jutarnjem* pak piše da je u pitanju odlično režiran *ensemble*-film s iznimno sugestivnom glumačkom postavom, sastavljenom uz neke iznimke od ne osobito poznatih lica. Dok lamentira o Europskoj uniji, socijalizmu i hrvatskom prokletstvu, vrlo brzo shvatite da sva ta brbljanja uopće nisu važna, jedino je bitno kakvi su to ljudi, a to nam redatelj vrlo rafinirano uspijeva ocrtati. *Kotlovinu* je gotovo reportažno snimio Vedran Šamanović, spretno se podredivši zamisli redatelja, a sjajan je posao obavila i montažerka Maja Filjak Bilandžija, Sve do odjavne špice glazbe uopće nema.

Zaključno, Tomislav Radić je filmovima *Što je Iva snimila* i *Kotlovina* vratio visoku reputaciju kod hrvatske kritike. Jurica Pavičić jednom je prilikom naveo da je Radić sedamdesetih snimio dva najslobodnija filma hrvatskog modernizma (*Živa istina* i *Timon*), a *Što je Iva snimila* možda je najbolji domaći film desetljeća, koji ozbiljno propituje hrvatske mitove o Europi te se pita kako je moguće da je isti taj partibrejkerski, slobodni duh tijekom devedesetih režirao trome, mentalno lijene *mainstream*-filmove. Ako u hrvatskoj kulturi postoji čovjek koji je njezin Jekyll i Hyde, onda je to zasigurno Radić, zaključio je Pavičić. No, Arsen Oremović je nakon *Kotlovine* napisao da bi film svakako trebao biti poticaj da se bolje istraži i realnije kvalificira Radićeva uloga u devedesetima jer ispada da on već godinama svjetla obraz novoj hrvatskoj kinematografiji.

Zlatko Vidčković, FILMOVI.hr, 12. prosinca 2020.

Napomena: Dopušteno je prenošenje sadržaja ovog feljtona uz objavu izvora i autora.